

Köck, H. (szerk.): A földrajztanítás alapjai. Aulis Verlag Deubner, 1986, Köln, 352 p.

A földrajz és oktatása hazánkban jelentős változás előtt áll, ezért nem érdektelen a német nyelvterületen használatos, a földrajz tanításával foglalkozó alapművekre figyelmet fordítani.

„A földrajztanítás alapjai” c. többszerzős munka egy tizenkét kötetes sorozat első tagja. A sorozat összefoglaló címe: „A földrajzoktatás kézikönyve”. (A további kötetek: Tér és népesség; Tér és ipar; Városok és városrendszerek; Mezőgazdaság és falusi térség; Szabadidő és üdülőkörzetek; Politikai környezetünk (országok, határok, politikai tömbök); Fejlődő térségek; Területi kapcsolatok; Természeti tényezők leírása; Geoökológia és környezetvédelem; Geozónák.) Már e címekből is kitűnik, hogy rendkívül széles körű, az általános természet- és gazdaságföldrajz oktatása során is felhasználható sorozatról van szó.

Az első kötet bevezető fejezetében H. LESER a földrajzi gondolkodás fejlődését a 19. sz. közepétől követi nyomon, majd elemzi a földrajz tradicionális részterületeinek kialakulását.

A gyakorlatban is jól alkalmazható a könyvnek az a fejezete, amely a korszerű földrajzi oktatási munkamódszerek, metodikákat részletezi. A terepmunkán és a laboratóriumi kísérleteken kívül olyan numerikus módszerekkel is megismerkedhetünk, amelyek mind a természet-, mind pedig a gazdaságföldrajzban, az oktatás és kutatás folyamatában egyaránt jól alkalmazhatók (pl. korrelációs számítás, regresszió- és faktoranalízis stb.). Végül a szerző a térképek és légifelvételek kiértékelési módszereinek leírásával zárja a sort.

A munka olyan általános kérdéseket is tárgyal, mint pl. „Az iskola feladata és lehetőségei”, ezen belül „A földrajzoktatás feladata az iskolában”. Ezt követően azon különböző pedagógiai iskolák ismertetése következik, amelyek napjaink didaktikai elveinek kimunkálását befolyásolhatták. A könyvből ezeket a minden pedagógus számára fontos elveket, ill. a földrajztanításban játszott jelentős szerepüket is megismerhetjük.

A következő nagy fejezet a „Cél és tartalom” címet viseli. Mielőtt az általános iskolai földrajzoktatás megkezdődne, a tanulóknak már bizonyos előismerettel kell rendelkezniük ahhoz, hogy a tárgy elsajátítása ne okozzon számukra különösebb nehézségeket. Ez utóbbi problémával „A honismerettől a szakoktatásig” c. fejezet foglalkozik, majd a fejezet szerzője (H. KÖCK) rátér a földrajzi szakoktatás tartalmának részletes tárgyalására.

Miután a szerzők a német földrajzoktatás célrendszerét részletesen értelmezték, egy külön fejezetben, összehasonlító táblázat formájában közlik a különböző országok (köztük Magyarország) földrajztanításának jellemző adatait (pl. hányadik osztályban kezdődik a földrajz oktatása és milyen tartalmi koncepciók alapján; az oktatásban a földrajztudomány mely területeit kívánják hangsúlyozni, ennek alkalmazási köre országonként hogyan változik, pl. az egész ország területén azonos, vagy kantononként /Svájc/, esetleg iskolánként /Skócia/ változó stb.).

A földrajztanítók számára bizonyára a harmadik és a negyedik fejezet tartalmazza a legtöbb hasznosítható információt. Itt találjuk ugyanis a földrajztanítás folyamatának leírását az oktatás céljának kijelölésétől, a tanítás megtervezésén, majd végrehajtásán keresztül egészen az ellenőrzés számos módszeréig. A tanítás folyamatának gondos megtervezésére a könyv számos példát közöl. Konkrét terület (Huerta Valenciában) természetföldrajzának tanításán keresztül szemlélteti a tanítás fázisokra (bevezetés, célkijelölés, feldolgozás, ismétlés–megszilárdítás, s végül a tananyag elmélyítése házi feladat formájában) bontását. Az egyes fázisokkal párhuzamosan megtervezi a tanári közléseket, táblaképet, a tanításkor a szükséges segédeszközök (diavetítő, írásvetítő, video stb.) alkalmazásával, végül a tanulók órai feladatait is a fentiekkel egy sorba állítja. A konkrét példa bemutatása előtt a fejezet szerzője (U. THEISSEN) természetesen részletesen leírja a földrajztanítás módszereit, használható segédeszközöket. A természet- és gazdaságföldrajz témakörein belül az egyes témák oktatásában a szerző kísérletek leírásával, ill. segédeszköz-szükségletük felsorolásával kíván segítséget nyújtani. A könyv a megszerzett földrajzi ismeretek, jártasságok és készségek ellenőrzési módszereinek leírásával zárul. Használhatóságát tárgymutató és kislexikon segíti.

Az információban rendkívül gazdag, szakszerűen megírt és forrásanyaggal bőven ellátott könyvet haszonnal forgathatják a földrajztanítók, a tanárjelöltek, valamint a földrajzoktatás módszertanával foglalkozó egyetemi, főiskolai oktatók és kutatók.

M. TÓTHNÉ FARSANG ANDREA